

Мелконян Д. А.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук,

доцент А. В. Зорницький

НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ В СИСТЕМІ СЛОВОСКЛАДАННЯ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (НА МАТЕРІАЛІ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ)

Словоскладання – один із найважливіших засобів збагачення мови. Воно є одним із найдавніших способів словотвору, що зберіг в англійській мові продуктивність і на сучасному етапі його розвитку. Завдяки йому, мова поповнює свій словниковий склад й удосконалює свій устрій. Для лінгвістичних досліджень останніх десятиріч характерним є зростання інтересу до вивчення текстів масової комунікації. Публіцистичний текст у будь-якій країні світу – складне й багатогранне явище не тільки соціально-економічної, а й мовної дійсності. Важко заперечувати той факт, що мас-медіа у наш час активно впливає на розвиток сучасної англійської мови. Такий факт не може залишити розвиток публіцистики як мовного явища без уваги вчених-лінгвістів.

Актуальність даного дослідження зумовлена підвищенням інтересом сучасної композитології до аналізу міжрівневих структурно-складних одиниць на фоні автономізації словоскладання в функціональному плані, орієнтованим не лише на вивчення структурно-семантичних, але й стилістичних особливостей. Чимало вчених здійснювали спроби опису складних слів. Розвиток словоскладання простежується в напрямі збільшення діапазону реалізації його можливостей за рахунок розширення рамок нормативності та стандартності. Зростає роль комплексних способів породження інновацій, що свідчить про ускладнення когнітивних та ономасіологічних процесів (Ю. А. Зацний). В останні десятиріччя нові завдання та проблеми, а також шляхи їх вирішення привнесла когнітивна наука (В. В. Петров, В. І. Герасимов, В. З. Дем'янков, R. W. Langacker та ін.), під впливом якої особливо інтенсивно проходить становлення нової парадигми знань у розвитку словотворення (О. С. Кубрякова, М. М. Полужин М. Н. Башкуєва, Н. В. Квартич та ін.).

Метою нашого дослідження є опис способів утворення та семантики складних лексичних одиниць у сучасній англомовній публіцистиці. Для цього ми спробуємо вирішити такі завдання: виявити основні особливості вживання складних лексичних одиниць у сучасних публіцистичних текстах англійської мови, описати семантику складних лексичних одиниць різних типів, виокремити нові або мало досліджувані типи складних лексичних утворень. У фокусі нашого дослідження знаходиться публіцистичний текст, у якому спостерігається наявність великої кількості складних слів. До найголовніших функцій публіцистичного стилю відносяться інформаційна і впливова. І хоча усі стилі мови мають інформаційну функцію [3, с. 155], особливістю інформаційної функції у публіцистичному стилі є характер інформації, її походження та адресат.

Вибір складних слів і конверсивів в якості об'єкта дослідження зумовлений низкою особливостей смислової і формальної структури цих безафіксальних похідних (компресія, підвищена в порівнянні з простим словом інформативність, подвійна референція), що сприяють реалізації специфічних рис мови газети як функціонального стилю. В якості матеріалу використовуються короткі інформаційні повідомлення, заголовки, інформаційні статті англійських газет різної соціальної орієнтації: *The Time* (T), *Morning Star* (MS), *Daily Mail* (DM), *Sunday Express* (SEx).

Характерною рисою інформаційної функції публіцистичних текстів є те, що їхні автори вважають за необхідне інформувати якомога ширшу аудиторію про найбільш актуальні для суспільства проблеми і про авторський погляд на ці проблеми [4, с.282]. Саме цій меті і служить використання складних слів, які є засобом спілкування в режимі мовної економії. Наочним прикладом мовної економії в газеті є складні слова, утворені за моделлю **n + РП**. *Closure-threatened miners ... (MS). Pop: miners who were threatened by the closure (of the mine)*. Як зазначалось в деяких дослідженнях, на основі аналізу функціональних рис мовних одиниць у мовленні виявлена продуктивність словоскладання, причому схильність англійського словотворення до композитних утворень

пояснюється аналітизмом структури цієї мови [6 с. 154]. Таким чином, на сучасному етапі до поширених способів словотворення увійшло словоскладання.

За таким типом словотворення з'являються нові слова, комбінуючи дві або більше основи. Потреба у нових найменувань реалізується за допомогою комбінацій існуючих слів, а це вважається точним і образним способом передачі інформації.

Традиційно виділяються три типи словоскладання: нейтральний, морфологічний і синтаксичний. В **нейтральному** словоскладанні процес приєднання основ здійснюється без будь-якого елемента, інколи лише через дефіс. В деяких випадках одна із основ – скорочена. Проаналізувавши складні слова досліджувального матеріалу, можемо стверджувати, що такий тип словоскладання найпоширеніший у публіцистичних текстах, особливо це іменники і прикметники, які характеризувались нейтральним типом словоскладання: **amalgamate, answerphone, backdate, backhander, checklist, headquarters, a quasi-contract, short-term, tax-free, overseas, forcemajeure, taxpayer, highlight, framework, safeguarding.**

За **морфологічним** типом нове слово будується за допомогою двох основ і голосної або приголосної між ними. Такий тип не характеризується продуктивністю, хоча саме в публіцистиці можна зустріти багато випадків використання даного типу словоскладання: **spokesman, salesman, salesmanship, tradesman, tradesperson.**

Слова **синтаксичного** типу словоскладання утворюються із сегментів мовлення і можуть містити артиклі, прийменники, прислівники. Такі “синтаксичні” складні слова зберігають у своїй структурі ознаки синтагматичних відносин. Синтаксичний тип словотворення є типовим для англійської мови і широко представлений в сфері публіцистики саме в іменниках і прикметниках: **above-the line – (adj), across-the board – (adj), work-to- rule (n), as-needed (adj), out-of-pocket (adj).**

З точки зору семантичних відношень між елементами складного слова можна виділити складні слова зпідрядним зв'язком компонентів, в яких один елемент є головним, а інший стоїть у функції додатку, означення, або обставини: **tax-payer, framework, short-term, tax-free, counterparts** [3, с. 43]. Деякі слова є прикладом новоутворень, значення яких є сумою значень складових елементів. При утворення таких нових лексичних одиниць не відбулося семантичного зсуву її складових частин: **short-term** – короткостроковий, **tax-free** – вільний від сплати податків, **as-needed** – як потрібний, **overseas** – заморський, закордонний, **checklist** – список найменувань, які слід перевірити.

Складні слова можуть бути екзоцентричними та ендоцентричними, в залежності від того, чи може загальне значення складного слова ідентифікується з одним із його компонентів. Якщо значення складного слова ідентифікується з одним із його компонентів, таке слово називається ендоцентричне, якщо ні – екзоцентричним [3, с. 44], тому до ендоцентричних віднесемо такі слова: **short term, tax-free, as-needed, salesman, overseas, checklist** і, відповідно, до екзоцентричних: **counterpart, highlight, a quasi-contrace, windfall**.

Складні слова в масових газетах експресивні і образні через їхню участь у стилістичних прийомах або утворенні складних слів на основі стилістичних прийомів. Саме в текстах масових газет головним чином зустрічаються складні слова, засновані на метафорі, каламбурі, алюзії, порівнянні. Необхідно відзначити, що образність в газетних повідомленнях має суто оціночну спрямованість, тобто є засобом вираження ставлення автора. Наприклад: *It said that Mr. Kissinger lacked any credibility for Latin Americans as he was "the author of the destruction of democracy in Chile and Pinochet's godfather". (MS)*. У наведеному прикладі складне слово **godfather**, очевидно, містить алюзію на роман "The Godfather" і висловлює негативну оцінку шляхом встановлення асоціацій між Кіссінджером і керівником організації мафіозі. Газета Daily Mail, що характеризує діяльність кабінету Тетчер, містить цілий ряд складних слів-

метафор. Наприклад: *Swift initiatives on long-term sentences for police killers, drug supplies and the law on picketing (at the start of the Warrington trouble) have shown smart political footwork (DM)*. Cp.: *Footwork - manner of using the feet, eg in boxing, dancing*. Тут складне слово набуває метафоричного значення, позначаючи безглуздість показною політичної активності кабінету М. Тетчер, і висловлює негативну оцінку цій діяльності.

У сучасній лінгвістиці словоскладання може бути представлено складанням двох основ, написаних разом, або через дефіс. Різноманітні форми страйкового руху викликали появу численних назв для багатьох видів страйків: **lockout, sit-down, stay-down, walk-out, back-in, stay-in, sit-in, work-in** та ін. У виборі лексики для заголовків відбивається зв'язок між мовою і екстралінгвістичними факторами, що виявляється в прагненні використовувати неологізми, що створюються для даного випадку. Як правило, такі неологізми не фіксуються в словниках, але утворюються за певними моделями.

У заголовках можна знайти неологізми, утворені за аналогією з уже ввійшли в мову словами і стійкими словосполученнями, наприклад: **pottery workers** (за аналогією з *farm workers*), **job-drain** (по аналогією з *brain-drain*). Існують неологізми жартівливого типу: **lillo-girl** 'телефоністка', **docker-ville** 'територія доків'.

Отже, подальше дослідження композитних номінацій вимагає розробки нової класифікації, яка буде описувати композити, які раніше не були розглянуті вченими. Характерною особливістю англійської є постійна тенденція до скорочення семантичного образу, створення коротких семантичних форм для передачі складного образу. Велику роль у цьому процесі відіграє основокладання як один із найпродуктивніших способів словотвору. Перспективним є вивчення композит різних галузей життя людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Lakoff G. Metaphors we live by / Lakoff G., Johnson M. – Chicago, 1980. – 153 p.
2. Андрусак І. В. Англійські неологізми кінця XX століття як складова мовної картини світу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 "Германські мови" / І. В. Андрусак. – Київ, 2003. – 20 с.
3. Ульманн Ст. Семантические универсалии / Ст. Ульманн // Новое в лингвистике. – 1970. – № 5. – С. 23-34.
4. Феденева Ю. Б. Функции метафоры в политической речи / Ю. Б. Феденева // Художественный текст: структура, семантика, прагматика. – 1997. – С. 47-52.
5. Кубрякова К. С. Що таке словотвір / К. С. Кубрякова. – М.: Наука, 1965. – 78 с.
6. Левицький А. Е. Функціональний аспект неактивних типів словотворення: українсько-англійські та англо- українські паралелі / Левицький А. Е. Шелудько А. В. // Вісник Одеського нац. ун-ту ім. І. І. Мечникова. – Одеса, 2010. – № 25. – С. 149-157.
7. Мешков О. Д. Семантические аспекты словосложения английского языка / О. Д. Мешков. – М. : Наука, 1986. – 208 с.
8. Омельченко Л. Ф. Лексична семантика і структура англійських складних і складно похідних лексем із суфіксом -er / Л. Ф. Омельченко // Вісник Житомирського держ. ун-ту. ім. Івана Франка. – Житомир, 2006. – № 27. – С. 44-49.
9. Харитончик З. А. Лексикологія англійської мови / З. А. Харитончик. – Мінськ : Вища школа, 1992. – 229 с. ____